

Idrott och föräldraskap i nytt land

Utomnordiskt födda om vägen in i svenskt föreningsliv

Darun Jaf, Örebro universitet, Stefan Wagnsson, Karlstads universitet, Louise Davis, Umeå universitet & Camilla Knight, Swansea universitet och Universitetet i Agder

Inledning

Föräldrars engagemang har stor betydelse för barn och ungdomars deltagande i föreningsidrotten i Sverige. Utomnordiskt födda föräldrar är underrepresenterade bland ideella ledare och mindre delaktiga i verksamheten.¹ De riskerar därmed att gå miste om de potentiellt positiva effekter föreningsidrotten ofta förknippas med, enligt såväl nationella som internationella studier.

I kapitlet får vi höra ett antal utomnordiskt födda föräldrar berätta om när de som barn kom i kontakt med svensk föreningsidrott. Deras väg in i idrotten var inte alls lika smidig och självklar som för de flesta barn med svensk bakgrund. Men innan vi kommer så långt inriktar vi oss på att beskriva kunskapsläget kring några av de viktigaste aktörerna inom föreningsidrotten, nämligen föräldrar. Vi granskar vilken roll och betydelse föräldrar kan ha för barn och ungdomars engagemang, men även för att nå föreningsidrottens och samhällets övergripande mål – ett livslångt idrottande. Oberoende av var man är född stöter föräldrar i många avseenden på liknande utmaningar i sitt föräldraskap. Det finns dock särskilda utmaningar kopplade till kulturella och strukturella omställningar, såsom skillnader i normer, språk och samhällssystem, vilket gör frågor om utomnordiskt födda föräldrar särskilt intressanta att studera.

Allra först ger vi en grundlig beskrivning av barns utveckling utifrån ett utvecklingspsykologiskt perspektiv samt den växelverkan som finns mellan individen och föreningsidrotten. Med detta som utgångspunkt vill vi framhålla idrottens betydelse för individens välbefinnande och positiva utveckling över tid.

¹ Jaf, D. m.fl. (2023). "The interplay between parental behaviors and adolescents' sports-related values in understanding adolescents' dropout of organized sports activities". I *Psychology of Sport and Exercise*, september 2023; 68:102448.

Individens utveckling enligt utvecklingspsykologin

Utvecklingspsykologi är ett tvärvetenskapligt forskningsområde som fokuserar på att förstå och förklara utvecklingen av en individs fysiska, kognitiva, emotionella och sociala egenskaper.² Grundat i kunskap om människors utveckling finns även ett intresse av att främja individens anpassning och positiva utveckling inom de miljöer eller sammanhang där den befinner sig. Detta gäller på både makronivå, det vill säga det samhälle och den kultur individen tillhör, och mikronivå, exempelvis familje-, skol- och föreningsmiljön (se Figur 1).

Det finns många förslag på vad som menas med individens anpassning och positiva utveckling.³ De flesta är dock överens om definitionen att individen ska ges förutsättningar att utveckla nödvändiga kunskaper, färdigheter och värderingar för att fungera på ett acceptabelt sätt som del av samhället och dess kultur. När individen utvecklar dessa egenskaper kan det i sin tur bidra till, och gynna, samhällets fortsatta utveckling.

En central och återkommande grundprincip inom utvecklingsvetenskaper är att en individs utveckling behöver studeras med ett helhetsperspektiv, där biologiska aspekter (till exempel gener och hjärncellers funktion), sociokulturella värderingar och normer kopplade till omgivningen (till exempel ideellt engagemang i föreningsidrotten) samt individens personliga egenskaper (till exempel tänkesätt, beteenden och värderingar) är i ständig samverkan.⁴ På så sätt och genom ett ömsesidigt samspel sker förändring och utveckling i individens biologi och personliga egenskaper, men även ett samhälle och dess kulturs värderingar över tid.

Potential till förändring skapar stora möjligheter

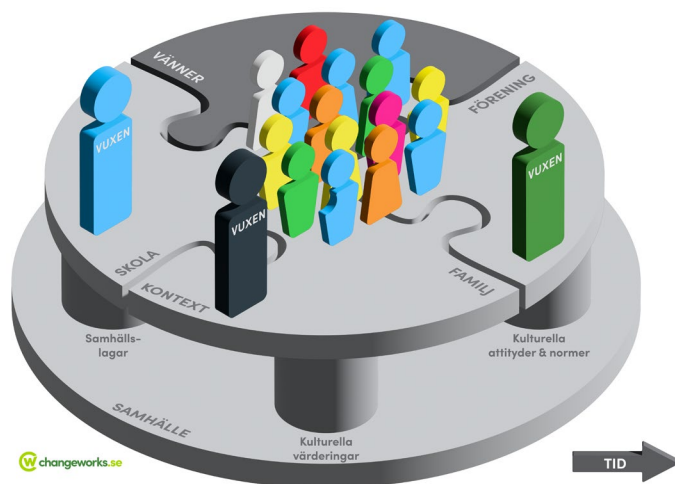
Dessa antaganden antyder att både individen och kontexten har potential att förändras. Att det finns möjlighet till förändring är en viktig förutsättning för individens utveckling, och hur den samverkar med sin omgivning. Denna förmåga att förändras skapar även stora möjligheter att främja individers välbefinnande och positiva utveckling. Ur dessa grundprinciper anser man inom utvecklingspsykologin att miljöerna människor befinner sig i och är i samspel med, spelar en avgörande roll både för vilka personliga egenskaper de utvecklar över tid och för välbefinnandet.

² Overton, W. F. m.fl. (2015). *Handbook of child psychology and developmental science, vol. 1.*

³ Lerner, R. M. m.fl. (2011). "Positive youth development". I *Journal of Youth Development*, vol. 6, nr. 3, s. 38–62.

⁴ Overton, W. F. m.fl. (2015).

En tydligare bild av vad som är viktigt för att främja individens välbefinnande och positiva utveckling över tid får vi om vi tillämpar dessa principer på de miljöer människor befinner sig i, till exempel föreningsidrotten och familjen.

Figur 1 En individs utveckling ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv

Föreningsmiljön kan stärka barn och ungdomar

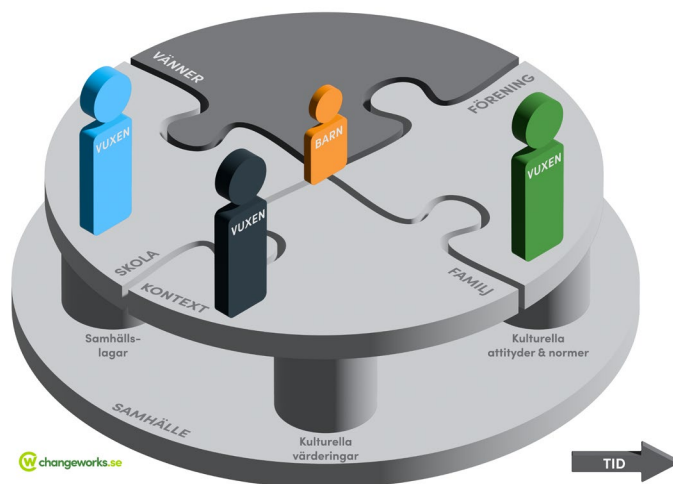
Strukturerade fritidsaktiviteter ledda av vuxna, såsom föreningsidrotten, är en av de populäraste och viktigaste fritidsmiljöerna för barn och unga, särskilt i västerländska länder och i synnerhet i Norden. Att föreningsidrott blivit så populärt grundar sig delvis på forskning som visar att föreningsmiljön, exempelvis idrotten, kan ge individer möjlighet att vara fysiskt aktiva, liksom utveckla viktiga psykologiska och sociala färdigheter. Frågan om hur barn och ungdomar bäst spenderar sin tid utanför familjen och skolan har länge diskuterats av forskare, politiker och civilsamhället. Fokus för diskussionen har varit att främja välbefinnande, och bidra till både individens och samhällets utveckling på sikt.

Ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv bör barn och ungdomar, med sin stora förmåga att lära och anpassa sig till sin omgivning, tillbringa så mycket tid som möjligt i olika miljöer som kan främja deras välbefinnande och positiva utveckling på lång sikt (se Figur 2).⁵ Under vissa omständigheter, när familje- och skolmiljön inte är optimala, kan föreningsmiljön tillgodose individens grundläggande behov.

⁵ Mahoney, J. L. m.fl. (2005). "Organized activities as developmental contexts for children and adolescents". I J. L. Mahoney m.fl. (Red.), *Organized Activities as Contexts of Development*, s. 3–22.

Det kan handla om att uppleva självständighet, skapa nära relationer eller samspela med andra jämnåriga och vuxna, samt utveckla färdigheter och därigenom känna sig kompetent.⁶

Hittills har vi konstaterat att den miljö individen spenderar sin fritid i är av stor betydelse. Vilka komponenter bör då föreningsidrotten innehålla för att säkerställa människors välbefinnande och positiva utveckling?

Figur 2 Olika miljöer som kan påverka individens utveckling över tid

Nycklar till positiv utveckling för individ och samhälle

Föreningsidrotten beskrivs ofta som sammansatt, och med flera viktiga delar. Den kännetecknas av regelbundna, vuxenledda och strukturerade aktiviteter med fokus på individens kompetensutveckling. Stöd och vägledning av vuxna ledare samt tydliga regler och riktlinjer är andra betydelsefulla aspekter i idrottsmiljön, liksom möjligheter för deltagarna att utveckla sina färdigheter.⁷ Slutligen är att erbjuda ett tryggt sammanhang, som främjar positiv anpassning och utveckling, ett gemensamt mål för hela det breda spektrumet av föreningsaktiviteter som riktar sig till barn och ungdomar.⁸

⁶ Standage, M. m.fl. (2020). "Self-determination theory in sport and exercise". I G. Tenenbaum m.fl. (Red.), *Handbook of Sport Psychology*, s. 37–56.

⁷ Côté, J. m.fl. (2020). "Youth sport research". I *International Journal of Sport Psychology*, vol. 51, nr. 6, s. 562–578.

⁸ Holt, N. L. m.fl. (2020). "Positive youth development through sport". I G. Tenenbaum m.fl. (Red.), *Handbook of Sport Psychology*, s. 429–446.

Dessa och en rad andra nyckelkomponenter anses vara avgörande för att en individ ska kunna utvecklas positivt genom föreningsaktiviteter.⁹ På samma sätt kan deras frånvaro ha en negativ inverkan på barn och ungdomars utveckling. Detsamma gäller motsatserna, till exempel brist på struktur, känslor av osäkerhet eller överkontroll och antisociala normer. Detta förklarar varför deltagande i föreningsidrotten kan leda till både positiva¹⁰ och negativa¹¹ utfall.

Att studera huruvida föreningsidrotten gynnar individens utveckling är en komplex fråga, eftersom varje person har unika egenskaper och behov, som möter idrottsmiljön med sina styrkor och förbättringsområden. Föreningsaktiviteter leder därför inte automatiskt till positiva resultat. Det beror i hög grad på samspelet mellan individens egenskaper och idrottsmiljön. Över lag kan föreningsidrotten alltså vara en miljö som gynnar individen och samhället, förutsatt att vuxna är närvarande och det finns ett kontinuerligt samarbete mellan forskare, yrkesutövare (till exempel fritidsledare, socionomer och familjerådgivare) och civilsamhället (till exempel ideellt arbetande föräldrar) samt en ambition att anpassa och utveckla miljön, så att den främjar deltagarens positiva utveckling.

I nästa avsnitt fokuserar vi på föräldrars viktiga roll i att introducera och främja barn och ungdomars deltagande i föreningsaktiviteter. Föräldrar bidrar inte bara till deras positiva upplevelse och trivsel inom idrottsmiljön, utan också till föreningsidrottens avsikter, genom sitt ideella engagemang. Föreningsidrottens starka ställning i Sverige har inte uppstått av en slump. Den kräver ofta insatser på samhällsnivå, och en stark idrotts- och föreningskultur som förs vidare från generation till generation. Här spelar föräldrar en avgörande roll.

Föräldraskapets betydelse för ungas föreningsidrott

Föräldrar spelar en central roll i att förmedla och hjälpa sina barn att utveckla de normer, värderingar, färdigheter och beteenden som krävs för att fungera på ett framgångsrikt sätt som medlem i en social grupp, och dess tillhörande kultur. Jämfört med andra personer i barn och ungdomars närhet (till exempel äldre syskon, vänner, lärare och vuxna i föreningsaktiviteter) har föräldrar det största inflytandet i socialiseringsprocessen (införlivandet av samhällets normer och värderingar).¹² Detta beror på att föräldrar och vårdnadshavare i allmänhet tillbringar mer tid med

⁹ National Research Council (2002). *Community programs to promote youth development*.

¹⁰ Latina, D. m.fl. (2022). "Can participation in organized sports help adolescents refrain from self-harm?" I *Psychology of Sport and Exercise*, vol. 59, 3:102133.

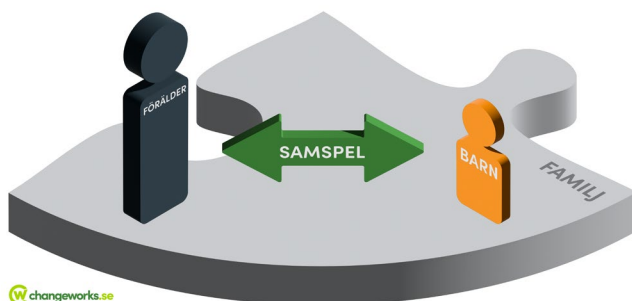
¹¹ Jaf, D. m.fl. (2024). "Sexual revictimization by peers in school and organized activity contexts among adolescents". I *Developmental Psychology*, juli 2024.

¹² Grusec, J. E. m.fl. (Red.) (2015). *Handbook of socialization*. 2:a uppl.

sina barn, vilket ger större möjligheter att bygga relationer. Därför anses föräldrars beteenden och värderingar kunna internaliseras (till exempel att ta till sig och leva efter andras beteenden, tankar och värderingar) av barn och ungdomar, vilket också innebär att föräldrar genom tidiga interaktioner har en bestående inverkan på sina barn.

Det är viktigt att lyfta och betona grundprinciper ur utvecklingspsykologin även inom familjekontexten – mer specifikt det konstanta samspelet mellan föräldrar och barn, där de påverkar varandra på ett dynamiskt sätt (se Figur 3). Dock har föräldrar i vissa avseenden större inflytande över sina barn än tvärtom, i synnerhet under barn- och ungdomsåren, eftersom de kontrollerar fler resurser, besitter större kunskap och är avgörande för barnets säkerhet och skydd. Detta i sig kan dock skapa en upplevd obalans i relationen förälder och barn emellan, vilket i sin tur kan få vissa oönskade konsekvenser.

Om man tar barnet, i synnerhet tonåringens perspektiv, som alltmer strävar efter ökad frihet att bestämma över sin vardag (till exempel vad som görs på fritiden, med vem och var man umgås) kan vissa föräldrastrategier uppfattas som överkontrollerande.¹³ Därför är det viktigt att föräldrar är medvetna om på vilka sätt, det vill säga genom vilka föräldrastrategier, de hjälper sina barn att utveckla viktiga attityder, värderingar och färdigheter utan att de känner sig kontrollerade.

Figur 3 Det dynamiska samspelet i föräldra–barnrelationen

¹³ Kerr, M. m.fl. (2003). "Relationships with parents and peers in adolescence". I I. B. Weiner m.fl. (Red.), *Handbook of psychology: Vol 6 Developmental psychology*, s. 395–419.

Föräldrar kan använda olika strategier för att vägleda sina barn mot meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter i en trygg och beskyddande miljö. Det är viktigt att föräldrar, trots sina goda intentioner, är medvetna om att deras beteenden ibland kan missförstås, särskilt av tonåringar. När detta händer, exempelvis när ungdomar utsätts för eller upplever överdriven kontroll, kan de känna sig oönskade och respektlöst behandlade.¹⁴ Det kan då leda till att de får en negativ bild av sina föräldrar och undviker andra miljöer som leds av vuxna, såsom exempelvis föreningsidrotten eller skolan.¹⁵ Denna process kan omvänt ske i andra miljöer, såsom just skolan eller föreningar, där barn och ungdomar är i ett samspel med vuxna som tvärtom kan påverka föräldra–barnrelationen hemma.

Med det sagt kan föräldrar tänka på några grundläggande principer för att skapa en trygg och hållbar relation med sina barn. Föräldra–barnrelationen är ett komplext fenomen, och tyvärr finns ingen kortfattad lista på vad föräldrar bör göra. Varje barn är unikt och har sina egna behov, som dessutom förändras över tid. Det är därför inte alltid lätt att vara förälder, men vissa återkommande strategier som betonas i forskningen kan vara till hjälp. Dessa kan vara användbara inte bara för föräldrar, utan också för andra vuxna i samspel med barn och ungdomar. Föräldrar har oftast ett stort intresse av att veta vad deras barn gör, var de är samt med vem och vilka de spenderar sin fritid med. Genom att förstå barnens vardag får föräldrar en bättre bild av om deras barn befinner sig i en trygg och hälsofrämjande miljö eller ej, och där även positiva värderingar och attityder förmedlas.

Till en början spenderar barn majoriteten av sin tid i familjemiljön, men med tiden börjar de delta i andra, mer distanserade miljöer, såsom förskolan. Under denna period har föräldrar större insikt i barnens omgivning, liksom ett större inflytande över deras val av aktiviteter. Detta ger föräldrar möjlighet att introducera föreningsidrotten som ytterligare en miljö där barnen kan spendera sin tid,¹⁶ och därigenom dra nytta av de fysiska och psykosociala fördelarna idrottsmiljön potentiellt kan erbjuda.¹⁷

Tonåringar spenderar å andra sidan betydligt mer tid med sina vänner, vilket påverkar föräldrarnas roll.¹⁸ Trots detta kvarstår föräldrarna som viktiga aktörer för

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Persson, A. m.fl. (2007). "Staying in or moving away from structured activities". I *Developmental Psychology*, vol. 43, nr. 1, s. 197.

¹⁶ Côté, J. m.fl. (2014). "The developmental model of sport participation". I *Science & Sports*, vol. 29, s. 63–69.

¹⁷ Martin-Barrado, A. D. m.fl. (2024). "A scoping review of the research evidence of the developmental assets model in Europe". I *Frontiers in Psychology*, 15:1407338.

¹⁸ Smetana, J. G. m.fl. (2015). "Socialization in adolescence". I J. E. Grusec m.fl. (Red.), *Handbook of socialization*. 2:a uppl., s. 60–84.

deras välbefinnande och positiva utveckling. Vad kan då tonårsföräldrar tänka på för att bättre förstå och stötta sina barn i vardagen? Ett första steg kan exempelvis vara att aktivt söka information om ungdomars vardag, och vägleda dem bort från skadliga miljöer utan struktur och vuxennärvaro. I stället kan föräldrar vägleda tonåringar mot miljöer som präglas av vuxennärvaro, struktur, värme, omtanke och respekt för deras tankar och känslor.

Forskning på familjer i Sverige med ursprung både i och utanför Norden har visat att ungdomar i åldrarna 14–15 år, som frivilligt delar med sig information om sin vardag till sina föräldrar och vars föräldrar sätter gränser kring denna, är mindre benägna att ägna sig åt normbrytande eller brottsliga beteenden.¹⁹ Dessutom är dessa tonåringar mer benägna att spendera sin fritid inom föreningsidrotten, en miljö som ofta präglas av struktur och vuxennärvaro. Budskapet här är att då föräldrar lyckas skapa en öppen och ömsesidigt respektfull relation med sina tonåringar, öppnar det upp möjligheter att vägleda dem mot hälsofrämjande miljöer, såsom föreningsidrotten.

Föräldrar som har kunskap om, erfarenheter av, och värderar föreningsaktiviteter kan också introducera olika idrotter för sina barn och tonåringar.²⁰ Genom att själva utöva, eller titta på, idrott (på tv eller plats) kan föräldrar inte bara introducera den för barnen – utan även väcka, och över tid stärka, deras motivation att idrotta. Forskning på både nordiskt och utomnordiskt födda familjer i Sverige visar att sådana idrottsrelaterade familjeaktiviteter kan främja ungdomars motivation till, och delaktighet i, föreningsidrott över tid.²¹

Föräldrar till barn som redan är aktiva inom idrottsföreningar har även en betydande roll i att påverka och stärka deras upplevelse av idrottsmiljön, samt långsiktiga engagemang i idrotten. Här pekar forskning på att föräldrar som är närvarande och visar intresse för barnens idrottande kan ha en positiv inverkan på deras motivation och trivsel.²² Detta kan till exempel ske genom att skjutsa barnen till och från träningar och matcher, vara publik eller prata med dem om deras upplevelser inom föreningsidrotten.²³

¹⁹ Jaf, D. m.fl. (2021). "The role of parents' disapproval of peers and monitoring on immigrant and native youth's participation in organized sports in Sweden". I *The Journal of Early Adolescence*, vol. 41, nr. 3, s. 437–471.

²⁰ Simpkins, S. D. m.fl. (2015). "The role of parents in the ontogeny of achievement-related motivation and behavioral choices". I *Monographs of the Society for Research in Child Development*, vol. 80, nr. 2, s. 1–22.

²¹ Jaf, D. m.fl. (2021). "Immigrant and Swedish adolescents' involvement in organized sports activities". I *BMC Psychology*, vol. 9, nr. 12, s. 1–15.

²² Mårs, T. m.fl. (2024). "Understanding parental secure base support across youth sport contexts in Sweden". I *Psychology of Sport and Exercise*, 73:102658.

²³ Jaf, D. m.fl. (2023).

Slutligen, och kanske viktigast av allt, tyder resultaten från den forskning som gjorts här i Sverige på att föräldrars beteenden har liknande betydelse för barn och ungdomars engagemang i idrottsaktiviteter oavsett kulturell bakgrund eller kön. Det slår fast att en respektfull, öppen och varm kommunikation eller motsvarande samspel mellan föräldrar och barn, oberoende av en familjs påbrå eller barnens kön, kan vägleda dem mot hälsofrämjande miljöer såsom föreningsidrotten. Sådana strategier är särskilt viktiga att tänka på under tonåren, då många riskerar att lämna föreningsidrotten och därmed gå miste om möjligheten att uppnå rekommenderade nivåer av fysisk aktivitet, samt öka risken att dras in i olämpliga sociala sammanhang.

Vi vill även peka på en återkommande trend i forskningen som visar att föräldrar, oavsett bakgrund, ofta tenderar att uppmuntra och stötta pojkars engagemang i idrotten mer än flickors. Detta medför att flickor i lägre utsträckning får möjlighet att ta del av de fysiska och psykosociala fördelar som kan följa med ett engagemang i föreningsidrotten. Därför understryker forskningen vikten av att föräldrar erbjuder alla barn, oavsett kön, samma möjligheter i det att introducera, uppmuntra, stötta och visa intresse för deras idrottsaktiviteter.

Föräldrarnas stöttning ger barnen och dem själva flera fördelar

Som vi nämnt kan föreningsidrotten ha en rad olika hälsofördelar för barn och ungdomar. Det är kunskap som i sin tur kan motivera föräldrar till att introducera, uppmuntra, stötta samt visa intresse för barnens pågående och fortsatta idrottsaktiviteter. Vad mer kan föräldrar och barn få ut av föreningsidrotten? När man frågar föräldrar från västerländska länder har dessa i de flesta fall kunskap, och är överens med den befintliga forskningen, om de fördelar idrott kan erbjuda barn.²⁴ Exempelvis kan idrotten underlätta och främja hälsa, engagemang och prestation i skolan.²⁵

Föreningsidrotten kan även fungera som ett stöd för föräldrar i deras arbete med att förmedla acceptabla värderingar, färdigheter och beteenden, vilket i sin tur förbereder barn och ungdomar för framtiden och främjar deras hälsa. Talesättet ”det krävs en by för att uppfostra ett barn” syftar till att uppfostran är ett gemensamt

²⁴ Munoz, L. m.fl. (2023). ”Goals for adolescent participation in organized youth programs”. I *Journal of Adolescent Research*, vol. 38, nr. 2, s. 365–386.

²⁵ Thompson, F. m.fl. (2024). ”A longitudinal mixed methods case study investigation of the academic, athletic, psychosocial and psychological impacts of being a sport school student athlete”. I *Sports Medicine*, vol. 54, nr. 9, 2423–2451; Bang, H. m.fl. (2024). ”Team and individual sport participation, school belonging, and gender differences in adolescent depression”. I *Children and Youth Services Review*, 159:107517.

ansvar som sträcker sig bortom föräldrarna själva.²⁶ Föräldrar kan sett mot denna sanning med fördel använda sig av föreningsidrotten som ytterligare en miljö, där barnen får förutsättningar för välbefinnande och en positiv utveckling.

Vi har, utifrån både nationella och internationella studier, beskrivit och resonerat kring föreningsidrottens potential som utvecklingsmiljö. Men varför är inte alla föräldrar och deras barn delaktiga i föreningsidrotten? En del av svaret, och kanske det mest självklara, är att föreningsidrott inte är en aktivitet som tilltalar alla. Dessutom är det långtifrån den enda formen av föreningsaktivitet som finns. Andra strukturerade aktiviteter, som till exempel scouterna, musik, teater och frikyrkliga samfund, kan också främja individens välbefinnande och bidra till samhällsutvecklingen. Det viktigaste är att man är sysselsatt med en eller flera olika meningsfulla och hälsofrämjande fritidsaktiviteter.

Ett starkt argument för att främja just föreningsidrott är att den erbjuder möjlighet att uppnå rekommendationerna för fysisk aktivitet.²⁷ Ett ytterligare argument, särskilt inom en svensk kontext, är att idrotten, och framför allt föreningsidrotten, är en central del av den svenska kulturen. Samhället stödjer föreningsidrotten genom betydande ekonomiska bidrag, samt genom att ge idrottsrörelsen friheten att bedriva sin verksamhet på ett sätt som ska gynna samtliga invånare. Detta har lett till att nästan en tredjedel av befolkningen mellan 6 och 80 år är aktiv inom föreningsidrotten på olika vis.²⁸ Det ideella engagemanget spelar däri en central roll. Föräldrar bidrar på många sätt, exempelvis genom att ställa upp som ledare, skjutsa till och från matcher och träningar, baka bullar och sälja korv vid kiosken, vara parkeringsvärd med mera.²⁹ Detta engagemang främjar inte bara social samvaro, utan gör också att idrotten kostar mindre och därmed blir mer tillgänglig för alla.

Många riskerar att gå miste om föreningsidrottens fördelar

Med tanke på de potentiella fysiska, psykiska men även sociala och kulturella fördelar idrotten kan få för barn och ungdomar blir det särskilt viktigt att förstå varför utomnordiskt födda familjer, både unga och vuxna, har ett lägre deltagande i föreningsidrotten. Som tidigare nämnts visar forskning att alla föräldrar, oavsett bakgrund, med likvärdiga resultat kan använda samma strategier för att introdu-

²⁶ Reupert, A. m.fl. (2022). "It takes a village to raise a child". I *Frontiers in Public Health*, 10:756066.

²⁷ Folkhälsomyndigheten (2023). "Riktlinjer och rekommendationer för fysisk aktivitet och stillasittande". Webbsida.

²⁸ Idrottsstatistik.se. "Medlemmar". Webbsida.

²⁹ Wagnsson, S. & Patriksson, G. (2005). "Föräldrarnas engagemang i barnens idrottsföreningar". I *Svensk idrottsforskning 2005*, vol. 14, nr. 2, s. 44–48.

cera, uppmuntra, stötta och visa intresse för barnens pågående och fortsatta idrottsaktiviteter. Samtidigt visar forskning att utomnordiskt födda barn och ungdomar, i synnerhet flickor, i lägre utsträckning deltar i föreningsidrotten än nordiskt födda jämnåriga. Utomnordiskt födda föräldrar är också generellt sett mindre engagerade i sina barns föreningsidrottande. I dag representerar utrikesfödda cirka 20 procent av den svenska befolkningen, vilket innebär att många riskerar att gå miste om föreningsidrottens fördelar, liksom möjligheter att komma i kontakt med en viktig del av den svenska kulturen. Situationen utgör även en utmaning för yrkesutövare och civilsamhället, som på olika sätt arbetar för att öka mångfalden och inkluderingen inom föreningsidrotten.

En förklaring till detta kan vara att barn- och ungdomsidrotten i Sverige ofta bedrivs inom föreningsverksamheter. Detta är ganska unikt i jämförelse med hur andra länder, särskilt utanför Norden, organiserar barn- och ungdomsidrotten.³⁰ Arrangemanget innebär att många familjer saknar kunskap om, eller erfarenhet av, föreningsidrotten, både hur den bedrivs och vilka fördelar det kan ha för individen och samhället. För att undersöka våra antaganden genomförde vi ett forskningsprojekt vi valt att benämna *”Föreningsidrott för Alla!”* I det intervjuade vi utomnordiskt födda föräldrar från olika länder som bor i Sverige och har barn inom föreningsidrotten, med förhoppningen att få en tydligare bild av deras erfarenheter av denna. Vi var också intresserade av att undersöka, och få en bild av, vilka aspekter som kan ha underlättat eller försvårat deras engagemang inom föreningsidrotten.

Utomnordiskt födda föräldrars idrottserfarenheter

Det övergripande syftet med forskningsprojektet *Föreningsidrott för Alla!* var att få en tydligare förståelse för utomnordiskt födda föräldrars kunskap om, och erfarenheter av, föreningsidrott eller idrott i allmänhet – både innan ankomsten till Sverige och under tiden de bott här och haft barn inom föreningsidrotten. Vi rekryterade med detta ändamål 18 föräldrar (10 mammor och 8 pappor) från en mellanstor stad i Sverige. För att besvara våra frågor behövde vi säkerställa att målgruppen hade erfarenheter av, och kopplingar till, föreningsidrotten i Sverige. Vissa inklusionskriterier sattes upp, såsom att deltagarna skulle vara föräldrar/vårdnadshavare födda utanför Norden, ha barn i åldrarna 6–16 år samt att dessa skulle ha varit medlemmar i föreningsidrotten i minst ett år och vara aktivt engagerade i sina valda idrotter, det vill säga regelbundet delta i träningar och matcher. Med tanke på den mångfald som finns bland utomnordiskt födda familjer i Sverige ville vi

³⁰ van Tuyckom, C. (2016). ”Youth sport participation”. I K. Green & A. Smith (Red.), *Routledge handbook of youth sport*, s. 91–101.

inkludera familjer från olika världsdelar, såsom Afrika (till exempel Somalia och Eritrea), Asien (till exempel Afghanistan), Mellanöstern (till exempel Syrien och Irak) samt Östeuropa (till exempel Bosnien och Polen) (se Tabell 1).

Rekrytering av målgruppen skedde i samarbete med Riksidrottsförbundets och SISU Idrottsutbildarnas regionala organisation, samt andra kommunala verksamheter/organisationer i den medelstora staden. Dessa samarbetspartners var till stor hjälp med att sprida information om forskningsprojektet till föräldrar med idrottsaktiva barn via diverse idrottsföreningars, eller kommunala organisationers, digitala plattformar.

Efter att intervjuerna genomförts granskade vi, som författare till detta kapitel, det insamlade materialet vid olika tillfällen och oberoende av varandra, utifrån projektets syfte. Därefter diskuterade vi tillsammans vår tolkning av intervjuerna och kom fram till en gemensam bild av de resultat som presenteras utifrån det insamlade datamaterialet. I det kommande presenterar vi resultat från ett av de tre temana vi identifierat. Vi fokuserar här på den undergrupp utomnordiskt födda som kommit till Sverige som barn tillsammans med sina familjer. Resultaten bygger på ett urval av sju intervjupersoner. De ger framför allt en bild av hur utomnordiskt födda barn kommer i kontakt med föreningsidrotten i Sverige, vilka utmaningar de möter, och hur deras erfarenheter från barn- och ungdomsåren följer med till vuxenlivet, särskilt när de bildar familj och får barn som själva är aktiva inom föreningslivet.

Tabell 1 Demografisk beskrivning av forskningsdeltagare

Födelse land (etnicitet)	Kön	Ålder
Bosnien	Kvinnor	40, 36
Chile	Man	43
England	Man	40
Eritrea	Kvinna och man	49, 47
Irak (kurdiskt påbrå)	Kvinnor och män	38, 41, 42, 43, 32
Irak	Kvinna och man	40, 40
Syrien	Kvinna	50
Libanon	Man	48
Turkiet	Kvinna	49
Somalia	Kvinna	38
Nya Zeeland	Man	47

Minimala erfarenheter av föreningsidrott

Det framkom tydligt att vissa intervjupersoner hade minimala erfarenheter av idrott innan ankomsten till Sverige. Denna grupp bestod av föräldrar med olika åldrar, kön och etnicitet, varav de flesta kom till Sverige när de var 4–10 år gamla från till exempel Bosnien, Irak (kurdiskt påbrå), Eritrea, Libanon och Somalia. Till viss del handlade det om att föreningsidrotten vi är bekanta med här i Sverige inte verkar existera utanför Norden.

Nej ingenting tidigare, det fanns inte. Man är ju inte van vid det här alltså. (Kvinna från Bosnien)

Andra hade små erfarenheter av idrott på grund av extrema livsförhållanden, såsom krig och flykt från krig. En förälder reflekterar tillbaka på sin barndom och beskriver de till idrott kopplade minnena på följande sätt:

Jag var ju tio år när jag kom och där jag kom ifrån var det ju fullt krig, så att det var väl inte så mycket att relatera till idrotten. Inte under de åren i alla fall. Så inga erfarenheter på så sätt, det fanns inga möjligheter till det. Nej, det var mer hur man skulle överleva i stället. (Man från Libanon)

Liknande minnen väcks till liv även hos en annan deltagare, när han får frågan om sina erfarenheter av föreningsidrott innan ankomsten till Sverige. Han blickar tillbaka på sin barndom:

Jag har ju bott i Iran, Irak, Turkiet innan jag kom till Sverige när jag var nio år gammal. Det enda jag minns idrottsmässigt är ju när jag gick i skolan i Iran. Då hade vi gymnastik. Det är den lilla erfarenhet jag har. Varje morgon så visade en lärare lite övningar och man gjorde lite stretch och lite sånt. (Man från Irak, med kurdisk etnicitet)

De generella erfarenheterna av idrott på fritiden för denna grupp bestod främst av ostrukturerade aktiviteter med kompisar på en lekyta, oftast med minimala resurser. Ett exempel:

Vi gjorde en ... vad ska man säga ... en boll av olika klädesplagg och så spelade vi med den. Så var det eftersom jag är uppvuxen i en flyktingförläggning innan vi kom till Sverige. (Man från Irak, med kurdisk etnicitet)

Den dubbla introduceringen till föreningsidrotten

För denna profil har vänner i skolan haft en avgörande roll i att bekanta sig med föreningsidrotten. Samtliga nämner att just vänner i skolan på olika sätt introducerade idrott, och även var anledningen till att de började idrotta. Så här beskriver en intervjuperson sin första kontakt med föreningsidrotten i Sverige:

Mina skolkompisar gick på idrottsföreningar och spelade fotboll. Mina föräldrar anmälde inte mig för de var så pass nya i Sverige, så de kände inte till vart man skulle vända sig och hur man skulle anmäla sig – ingenting. Och sen efter skolan mina kompisar sa: ”Vi ska gå och träna fotboll. Ska du hänga med?”, och så gick jag med och tittade på mina kompisar när de spelade träningar och matcher. Jag bara stod med och tittade eftersom jag var inte anmäld. Och sen ... sen sa kompisar: ”Vill du inte vara med och spela?”, och sen liksom det var pushning liksom: ”Kom, häng med och spela!” Jag gick fram till tränaren och sa: ”Jag vill vara med och spela fotboll med mina tjejkompisar.” Och sen ja, ”Men ja visst sa tränare, följ med mig sen till bilen så ska jag ge dig en lapp så får du ta med dig hem, så får dina föräldrar anmäla dig.” (Kvinna från Somalia)

De fick också själva som barn dels ansvara för att introducera föreningsidrotten för sina föräldrar, dels trycka på för att få börja med någon idrottsaktivitet. Dessutom fick de ta ansvar för allt som hör till att vara aktiv i en förening. I berättelserna visar intervjupersonerna en förståelse för sina föräldrars situation. Det framkom bland annat att föräldrarna, utöver att behöva hantera trauman kopplade till flykten från krig, även ställts inför utmaningar som att anpassa sig till en ny kultur och lära sig ett nytt språk. Sålunda saknade de ofta kunskap om föreningsidrott och var därför inte alltid de som uppmuntrade till idrottande, eller engagerade sig från början. Detta är något intervjupersonerna reflekterat över, och nu som vuxna alltså uttrycker förståelse för – såsom i detta citat:

Mina föräldrar växte inte upp med föreningsliv alltså. Då gick man ut och spelade fotboll där alla barn samlades. Alltså, det fanns inget föreningsliv då. Mina föräldrar är uppväxta i Bosnien. Ja, och jag tänker, mina föräldrar har ju flytt från krig och jag tror inte ... och det var mycket, liksom. Ja, det är ju trauma ... och jag tror inte liksom ... ”Ja, men ni går i skolan. Ni har mat på bordet.” Lite så tror jag. (Kvinna från Bosnien)

Första kontakten med föreningsidrotten

Vi frågade deltagarna om deras minnen och upplevelser av att börja med föreningsidrott i Sverige, och vilken betydelse den haft för dem. Samtliga deltagare har, för det mesta, positiva minnen när de reflekterar tillbaka på sin barndom och den första kontakten med föreningsidrotten vid ankomsten till Sverige. En del av de positiva erfarenheterna och minnena som nämns är kopplade till den utrustning som fanns/finns tillgänglig inom föreningsidrotten:

Ja, jag hade ju inte sett det här tidigare så ... Jag spelade ju med en boll som vi hade rullat ihop själv med olika tygbitar och format till en boll, och så kommer man känna på en riktig boll. Det var stort. Där fick man ... Det var bollar ... Det var alltså utrustning som man kunde använda på träningen och på matcher och matchställ och sånt, så att det gjorde ju givetvis allt. (Man från Irak, med kurdisk etnicitet)

Det var även av vikt att ha något att göra på fritiden – i synnerhet något roligt, liksom de sociala och kulturella aspekterna av detta, exempelvis att få lära känna andra och komma närmare det lilla samhälle man tillhörde:

Det var jättestor betydelse att komma in i det sociala. Att det är, ja alltså för mig och för mina syskon också tror jag, att man lärde känna folk på ett enkelt sätt. Man spelar något som man tyckte om, så det var roligt hur man gjorde ... Det var liksom så, man gjorde något roligt och samtidigt fick träffa massa och alla de man träffade, träffar man ju i skolan också så att det fanns en ... Ja, vi kan säga så här, hade vi inte spelat fotboll till exempel hade vi inte haft idrott alls, då hade vi haft mycket svårare att få kompisar. Det tror jag. Så att det var ganska så jättestor betydelse, i den sociala interaktionen med jämnåriga framför allt. (Man från Eritrea)

Flera av de intervjuade föräldrarna framhöll även föreningsidrottens betydelse som integrationsarena, där ett engagemang som både aktiv och ledare fick dem att inte bara bli accepterade i föreningen, utan också som samhällsmedborgare. Här en av dem:

Och man blev ju en del av samhället. Man blev liksom en del av gemenskapen. Man kände sig delaktig, inte bara i fotbollen utan man var ju ... Ja, man kom in på ett liksom ... Det blev en del av integration, liksom i Sverige alltså. Så det kanske låter som stora ord där så här, men det var så stort med fotbollen och det var sånt litet samhälle. Så man var med i fotbollen och jag var med som lite ledare, ledarskap också. Då kände många till en och då var man var välkommen. Man fick smeknamn, man var liksom en del av laget, en del av ... Man var nästan svensk! (Man från Eritrea)

Positiva erfarenheter

Samtliga forskningsdeltagare har positiva minnen och erfarenheter från barndomens föreningsidrott med sig i vuxenlivet, och i synnerhet föräldrarollen:

Ja, men just att sammanhållningen med andra – träffa andra barn, röra på sig främst då ... så att det är en viktig del att man rör på sig, och vi är ju i den generationen där det finns väldigt mycket på tv och väldigt mycket digitalt hemma som du kan sitta och pyssla med, så att det var en viktig del att man rör på sig också ... men mycket för att involveras i lite ja, men idrott och såna sammanhang också liksom. (Man från Irak, med kurdisk etnicitet)

Samtliga har nu därutöver erfarenheter, kunskap och en förståelse för hur föreningsidrotten i Sverige fungerar och vilken betydelse den kan ha för barn och ungdomar. Något som lett till att man valt att introducera idrott och uppmuntra, men även till viss del pressa, sina egna barn att börja och fortsätta med olika föreningsaktiviteter i tidig ålder:

Grabben var med. Jag tog med mig tjejerna också. Det var tidigt ... Det var när de var kanske sex, sju, så letade vi efter föreningar där de kan ... ja, men testa på. Så fort vi kände att de hade lite intresse och sug för att ... sen också att vi pressade. Det var inte varje gång att grabben ville gå på fotbollsträning, men vi körde dit ändå och han fick utöva liksom. Så att ja ... men tidigt vid sex till sju år så var de igång. (Man från Irak, med kurdisk etnicitet)

Drivkrafter bakom tidig föreningsidrott

Föräldrar med egna erfarenheter av, och kunskap om, föreningsidrotten drivs av olika motiv när de uppmuntrar sina barn att delta. De vill dels ge barnen möjlighet att dra nytta av de potentiellt positiva effekterna av att vara aktiv inom föreningsidrotten, dels bättre möjligheter än de själva hade när de kom till Sverige som barn. Vissa föräldrar nämner även sociala fördelar, både för sig själva och för föreningslivet och samhället i stort:

Men det var ändå liksom något som jag kände att ... ”Ja, men det här föreningslivet har ju gett mig så mycket!”, så det var naturligt att ... på något sätt ... att jag skulle komma in i den igen, via något av barnens idrott. Så det var ju ganska givet att jag skulle ta med dom för att testa på idrotter. För mig var det självklart. Man kommer in liksom ... Ja, jag återkommer till det här ordet gemenskap liksom, för det är ju ... Man hittar på aktiviteter ... Man kanske får nya kompisar ... Sen är det också

ett ansvar, också gentemot de andra, som man ibland kan känna ... att man gör ju något ideellt liksom. (Man från Eritrea)

Det viktiga men svåra föräldraengagemanget

I kommande citat förmedlar utomnordiskt födda föräldrar sina perspektiv på föreningsidrotten i Sverige. De förklarar varför de värnar och på olika sätt stöttar föreningsidrotten som engagerade föräldrar, ledare, tränare eller via andra roller. Vittnesmålen bygger på de erfarenheter och synsätt de utvecklat över tid av att vara delaktiga i föreningsidrotten, dels som barn vid sin ankomst till Sverige, dels senare i rollen som föräldrar:

Om alla är engagerade ... och alla måste förstå att man måste vara engagerad för att det ska hålla. Ja, men det finns ju lite bidrag, hit och dit man kan få. Men vi som föräldrar måste vara med. Att det ska liksom kvarstå. Det bygger mycket på ideellt arbete. Jag upplever att gör vi det, så är det jättebra för både våra barn och eventuella framtida barnbarn – eller bra för framtiden också. Står vi inte där och bakar och säljer ja, men då får vi inga pengar in till lagkassan, vilket betyder att barnen kanske inte kan gå på vissa cuper eller matcher, för då har de inte råd. Och ja, de som kanske har råd åker, men då blir det ju ... Vad gör man med dom som inte kan åka? (Kvinna från Bosnien)

Kvinnan ger, i likhet med flera andra deltagare i studien, uttryck för vikten av föräldraengagemang för att säkerställa att alla barn, oavsett ekonomiska förutsättningar, får möjlighet att delta i idrottsaktiviteter. Detta kan även tolkas som ett uttryck för hur de normer och värderingar som ofta förknippas med föräldrar med svensk bakgrund integrerats, och blivit en naturlig del av hennes synsätt på hur en förälder bör agera i idrottsmiljön.

En del föräldrar uppmärksammade även betydelsen av att skapa sig ett socialt nätverk via engagemanget i idrottsrörelsen. Det ansågs kunna underlätta, och i vissa fall vara en nödvändighet, för att få ett jobb i sitt nya hemland:

I Sverige är det inte som i Libanon, i Libanon liksom kan din granne ställa upp och grannen kanske kände någon och så vidare. Här är samhället ganska individuellt. Folk är stressade, folk har inte tid med varandra. Det är liksom ... Man måste till jobbet tidigt på morgonen. Köra ungarna till dagis, skola, till jobbet och hem igen. Man har inte tid för någonting annat. Men det är där [inom föreningsidrotten] som du kan bygga upp kontakter, och genom de kontakterna kan du sedan kanske få jobb eller praktik. Jag vet inte ... Lära känna människor och kanske ... bli vänner till och med. (Man från Libanon)

Som vi pekat på här är de flesta föräldrar medvetna om de skillnader som finns inom föreningsidrotten, till exempel när det gäller vilka som är ideellt engagerade respektive inte är det. De flesta uttrycker förståelse för skillnaderna, och betonar vikten av att inse att det kan ta tid för vissa att bli delaktiga och engagera sig inom idrotten. Bland hindren nämns bristande kunskap om föreningsidrotten, ekonomiska aspekter och språksvårigheter, och för en del också hemska och traumatiska upplevelser, såsom i detta fall:

Jag tror vi var tre killar med denna bakgrund vars föräldrar aldrig var där. Medan ursprungsbefolkning eller svenskarna ... Deras föräldrar var alltid där på matcherna och så vidare. Det var någonting som var jobbigt och någonting man alltid tänkte på att ... ”När jag blir vuxen och om jag får barn ... Om mina barn ska utföra någon aktivitet, då ska jag finnas där.” Så ja, samtidigt förstår jag min pappa. Han hade hundratusen saker. Han har varit med om grymheter. Hans mamma hade precis blivit dödad av en bomb innan vi kom och flyttade. Ja alltså, nytt språk, nytt liv, ny kultur för barnen är ganska enkelt. Vi lär oss direkt alltså. Vi lär oss språket, men för en vuxen person. Det ... det är inte lätt. (Man från Libanon)

Några intervjupersoner riktar sig även direkt till personer verksamma inom idrottsföreningar, och ber dem visa förståelse för det kulturella bagage många föräldrar bär med sig när de kommer till Sverige. Detta bagage kan hindra dem från att förstå de krav och förväntningar som implicit ställs på dem, både vad gäller föräldraskap i allmänhet och föräldraengagemang inom idrottsföreningar i synnerhet. Det handlar enligt dem alltså inte om att sakna vilja att lära sig hur det fungerar, utan snarare om att det tar tid att tillgodogöra sig denna kunskap. En av dessa röster:

Ja, jag tycker det är viktigt att föreningar eller idrotten i Sverige tänker på, när det gäller föräldraansvar och föräldraperspektivet, att många som kommer från andra kulturer eller länder ... De är för det mesta fantastiska föräldrar och har varit fantastiska föräldrar kanske i deras hemländer, men att det fungerar olika här ... Så skulle man märka att beteendet skiljer sig lite, så beror det inte på att man kanske är en dålig förälder, utan för att det kulturellt eller traditionellt fungerar annorlunda där jämfört med hur det fungerar i Sverige, och det tar lite tid att lära sig de här sakerna. (Man från Libanon)

En manlig deltagare från Eritrea, som också är engagerad som ledare, delar med sig av sina erfarenheter. Han har observerat att utomnordiskt födda föräldrar ofta har låg närvaro på sina barns träningar och matcher. Detta medför att barnen oftast själva får ha kontakten med ledare eller andra föreningsrepresentanter, något som annars vanligtvis sköts av föräldrarna:

Jag har ju sett i min roll som tränare – ledare ... att de inte har samma förutsättningar som de andra, och då menar jag invandrarbarnen. Jag märker att deras föräldrar aldrig kommer dit på matcher. Vi som ledare ser aldrig dom. Vi ser bara barnet. Det känns som att de behöver extra hjälp ... så att jag har märkt det, men då har det varit föräldrar som inte har varit här lika länge som jag, som är relativt nya. Och som kanske min pappa då var, men då när min pappa var ny och inte var med i föreningen så där och inte visste ... så jag tog ju allt på mig. Nu kan jag ju se som vuxen och som ledare.

Samme man lyfter samtidigt problemet med att generalisera och behandla alla med invandrarbakgrund som en homogen grupp. Han betonar vidare vikten av att förstå att föräldrar med utländsk bakgrund älskar sina barn lika mycket som svenska föräldrar, oavsett om de engagerar sig i deras idrottande eller ej:

Men jag tror att det då, det byggs upp en bild av att barn med föräldrar med invandrarbakgrund är inte lika engagerade i sina barn. De tycker inte om sina barn. De älskar inte sina barn lika mycket. Det påverkar mig på så sätt att jag tänker ja, men självklart så har vi ingen aning. Ni har ingen aning om hur han eller hon har det hemma. Och då vill jag ju säga, ja men om vi tittar på mig. Jag är ju motsatsen då i så fall till någon som inte är med. Jag är med varenda dag, så att vi kan inte dra slutsatser, men det dras ändå slutsatser. Det dras folk över en kam. Och det känns aldrig, aldrig bra överhuvudtaget. Liksom att det fortfarande finns ... även då i föreningsvärlden där jag tycker att man är ganska inkluderande.

Den tidskrävande och kostsamma föreningsidrotten

Andra utmaningar är all den tid föräldrar behöver lägga ner, samt de kostnader som är kopplade till barnens föreningsidrottande. Föräldrarna beskriver hur de verkligen anstränger sig för att hantera detta, liksom här:

Det är mycket tidskrävande. Ja, och det är ju mer och mer ju äldre de blir. Men man får det ju det att funka också vill jag poängtera. Vi tycker ju att det är så viktigt, så vi ser ju till att nu löser vi det bara för du ska vara där den tiden. Då löser vi det bara liksom. Jag skulle aldrig vilja att mina barn inte får göra det de gör på grund av oss. Man sliter ut sig också själv på köpet ... och hade min yngsta sjuåring fått välja hade han gått på många fler aktiviteter, och där är det ju också en kostnadsfråga. Man kan inte ha hur mycket som helst, för även om det är jättespositivt så måste man ändå ... ja, men få återhämta sig. (Kvinna från Bosnien)

Det är dock långtifrån alla föräldrar som har det tufft ekonomiskt. Vissa nämner att de har en god ekonomisk situation, vilket gör att deras barn i stort kan välja den eller de idrotter de vill ägna sig åt. Ett exempel:

Vi har det gott ställt ändå, och vi har inte prioriterat ner deras aktiviteter på något sätt när det kommer till det ekonomiska, så att det kostar ... och jag kan tänka mig att många inte är med på grund av det. Jag tyckte inte det var så när jag var yngre, tror det kostade typ 500 spänn för att spela en hel säsong fotboll liksom, medlemsavgift och hela. Nu pratar vi kanske 3 000–4 000 för att spela fotbollssäsong. Gymnastiken är ännu dyrare ... så att för oss har det inte varit något hinder, men jag kan tänka mig att det skulle kunna vara det för rätt många ändå. (Man från Irak, med kurdisk etnicitet)

Perspektiv på kön och delaktighet

Trots utmaningarna värnar samtliga föräldrar om föreningsidrotten och dess betydelse för barn och vuxna, liksom att idrotten är en inkluderande och öppen miljö oavsett bakgrund och kön. Det är något som uppskattas av de flesta intervjupersoner, såsom denna:

Jag märker inte av jättemycket i det stora hela. Gör jag faktiskt inte. Jag tycker att det är väldigt jämlikt så. Tänker mina tjejer får träningspass ... alltså tider och så vidare, och utöva fotbollen så mycket som min grabb fick, så det prioriteras på typ samma sätt. (Man från Irak, med kurdisk etnicitet)

Det finns dock föräldrar som identifierat tydliga könsrelaterade utmaningar inom föreningsidrotten, där den kulturella bakgrunden tycks ha en betydande roll. Det gäller särskilt flickorna, för vilka skolan tillmäts större betydelse än pojkarna:

Min erfarenhet är att tjejer hoppar av tidigt, alltså killarna är kvar mycket längre. Tjejer är med när de är unga, och sedan i tonåren där så hoppar dom av. Alltså dels ... mycket är det ju för att alltså kulturellt att man som förälder tycker att ja, men nu är du vuxen, du börjar bli kvinna, du ska vara mer hemma, fokusera på skolan. Tyvärr att det är mer det, och sen också tror jag att tjejer inte är som killar, som är mer fokuserade på att jag ska bli en superstjärna. Jag ska bli Zlatan liksom, jag ska köra det här. Jag ger det här 100 procent och släpper skolan lite, medan tjejer är mer skolan och släpper det här andra. (Kvinna från Bosnien)

Reflektioner om föräldraskap inom föreningsidrotten

Ambitionen med detta kapitel har varit att ge en övergripande bild av hur människan, i samspel med sin omgivning, påverkas och utvecklas över tid. Vi har främst fokuserat på familje- och föreningsmiljöerna, där en ung individ i Sverige oftast tillbringar en stor del av sin vardag. Utifrån ett utvecklingspsykologiskt perspektiv har vi som tidigare nämnt fokuserat på, och beskrivit, vilken betydelse föreningsmiljön kan ha för både individens och samhällets positiva utveckling. Därefter har vi lagt särskilt fokus på föräldrarnas viktiga roll, och hur de på olika sätt kan främja barns delaktighet i föreningsidrotten. Med utgångspunkt i forskning har vi diskuterat hur föräldrar födda i och utanför Norden resonerar och bemöter sina barn, för att styra dem bort från skadliga miljöer – och i stället vägleda dem mot hälsofrämjande och meningsfulla aktiviteter under vuxnas uppsikt, exempelvis föreningsidrott.

Forskningen pekar i allmänhet på att föräldrar, oberoende av barnens påbrå eller kön, kan använda vissa strategier för att skapa en trygg relation under tonåren, och därigenom på ett respektfullt sätt vägleda dem. Samtidigt betonar forskningen vikten av att föräldrar stöder och uppmuntrar flickors engagemang i föreningsidrotten lika mycket som pojkar, vilket inte alltid är fallet vare sig bland föräldrar födda i Norden eller övriga delar av världen.

Utomnordiskt födda föräldrar är över lag mindre involverade i sina barns idrottande. Detta utgör en stor utmaning för föreningsidrotten i Sverige, som strävar efter att göra idrotten tillgänglig för alla i samhället. En liknande problematik återfinns i andra västerländska länder med motsvarande idrottsaktiviteter.

I vårt forskningsprojekt intervjuade vi utomnordiskt födda föräldrar om deras resa in i föreningsidrotten. Syftet var att få en djupare förståelse för de möjliga hinder och utmaningar man kan möta inom föreningsidrotten, både som engagerad förälder och ideellt aktiv. I kapitlet valde vi att fokusera på den undergrupp utomnordiskt födda som kom till Sverige i åldrarna 4–10 år och hur deras erfarenheter – både positiva och negativa – påverkat deras syn på, och engagemang, i föreningsidrotten.

Samtliga sju deltagare inom denna grupp berättar att de saknar erfarenheter av föreningsidrott i sina respektive hemländer. Det indikerar att även deras föräldrar har begränsad erfarenhet eller kunskap om liknande aktiviteter. Särskilt tydligt blev detta när deltagarna beskrev att det var via skolkamrater de för första gången kom i kontakt med, och började delta i, föreningsidrotten. Föräldrarna uppvisade ett lågt engagemang i barnens föreningsidrottande. I stället fick de själva ta initiativ och

ansvar för exempelvis de administrativa och praktiska delarna av föreningsidrottsandet. När de i dag som vuxna reflekterar över frågan, visar de förståelse för sina föräldrar och deras bristande kunskaper om vad som förväntades vid ankomsten till Sverige. Liknande aktiviteter existerade inte i deras respektive kulturer. Samtidigt behövde föräldrarna hantera krigsrelaterade trauman, tillägna sig ett nytt språk och anpassa sig till nya kulturella värderingar. Detta är ett konkret exempel på ett utvecklingspsykologiskt perspektiv på individens samspel med sin omgivning, och dess tillhörande kulturella värderingar (se Figur 1).

Stöd kan kompensera för brister om föreningslivet i hemmet

Genom att tillämpa antaganden från utvecklingspsykologin kan vi exempelvis förstå ett passivt förhållningssätt till barnens föreningsidrottande bland utomnordiskt födda föräldrar, som en konsekvens av deras bristande kunskaper om de förväntningar som finns på föräldrar i det nya samhället och den nya kulturen. Vidare kan vi se att när föräldrar saknar möjlighet att förmedla kunskap kring något kulturellt uppskattat, i detta fall föreningslivet, kan barnen i stället få denna kunskap och uppmuntran via andra miljöer och individer, såsom skolkamrater. Detta är ett tydligt exempel på hur individen (barnet) påverkas och utvecklas genom samspel med andra miljöer. Scenariot vi beskriver visar samtidigt hur frånvaro av stöd från en miljö (såsom familjen) kan kompenseras av andra miljöer (såsom skolan), vilket hjälper individens utveckling och anpassning till sin omgivning. På så sätt kan utomnordiskt födda föräldrars och barns omgivning användas för att förmedla kunskap om, och betona vikten av, föreningsidrott i det svenska samhället.

Om vi bygger vidare på samma scenario ser vi tydligt vikten av kunskap och erfarenheter kring exempelvis föreningsidrotten, för en individs anpassning i samhället. Utomnordiskt födda som kommer till Sverige i tidig ålder, och genom vänner slussas in i föreningslivet, samlar på sig värdefulla insikter och erfarenheter om denna miljö över tid. När de senare får egna barn, har de inte bara kunskap om hur föreningsidrotten fungerar, utan också förståelse för vad den kan göra för barnen. De har alltså både kännedom och erfarenheter, vilket leder till en naturlig motivation att uppmuntra sina egna barn att idrotta – liksom att vara engagerade föräldrar. Detta belyser hur en individs beteenden och tankar om exempelvis föreningsidrotten kan påverkas av tidigare kunskaper och erfarenheter av motsvarande verksamhet. Det bör i sin tur väcka idéer och tankar bland de som arbetar med att främja utomnordiskt föddas engagemang i föreningslivet.

Idrottsengagemang kräver systematiskt föreningsarbete

Utsagor från intervjupersonerna pekar på att det kan ta en generation innan vissa familjer börjar förstå och börjar engagera sig inom föreningsidrotten. I dag, cirka 30 år efter att de kom till Sverige, vittnar vissa intervjupersoner, som nu är engagerade föräldrar eller ledare och tränare, om att processen verkar upprepa sig för andra utomnordiskt födda familjer. De ser nu i sin vardag barn som själva får ta ansvar för sitt deltagande utan stöd från sina föräldrar, föräldrars låga engagemang i föreningarnas verksamhet samt att klyftor skapas mellan de föräldrar som är aktiva och bidrar, och de som inte närvarar alls.

Det största problemet är kanske förekomsten av fördomar, i en miljö som vanligtvis är inkluderande och öppen för alla. Hur bör det hanteras på ett konstruktivt sätt? Ett förslag är att idrottsföreningar anordnar förberedande träffar för föräldrar som tidigare inte varit i kontakt med föreningsidrotten. Under dessa träffar skulle föräldrar kunna få en grundläggande förståelse för hur föreningslivet i Sverige fungerar, hur aktiviteterna organiseras och vilka förväntningar som häri ställs på föräldrar, både uttryckta och outtalade. För att öka delaktigheten och minska klyftor skulle träffarna förslagsvis även kunna inkludera praktiska övningar eller exempel från föreningslivet, där föräldrar fick möjlighet att ställa frågor och dela med sig av sina egna erfarenheter.

Att systematiskt arbeta med dessa frågor kan göra stor skillnad för utomnordiskt födda föräldrar och deras barn när det gäller integration i föreningslivet. Arbetet bör även inkludera de ideellt engagerade eldsjälar som tar ansvar för att få föreningslivet att fungera, vilket skapar en viktig miljö för dagens barn och deras framtid. Tidigare i den här texten använde vi uttrycket ”det krävs en by för att uppfostra ett barn”, för att betona detta att barnuppfostran är ett gemensamt ansvar. Samtidigt är det viktigt att tänka på hur den miljö barnen spenderar sin tid i är uppbyggd. Frågan är hur vi får fler engagerade föräldrar och ledare, så att föreningsidrotten kan leva upp till sin fulla potential och på bästa sätt främja individens och samhällets utveckling: Hur uppfostrar man byn för att uppfostra barnet?

Referenser

- Bang, H., Chang, M. & Kim, S. (2024). "Team and individual sport participation, school belonging, and gender differences in adolescent depression". I *Children and Youth Services Review*, 159:107517.
- Centrum för idrottsforskning (2024). "Medlemmar". Webb sida.
<https://idrottsstatistik.se/foreningsidrott/medlemmar>. (Hämtad 1 december 2024.)
- Côté, J., Turnnidge, J., Murata, A., McGuire, C. & Martin, L. (2020). "Youth sport research: Describing the integrated dynamics elements of the Personal Assets Framework". I *International Journal of Sport Psychology*, vol. 51, nr. 6, s. 562–578.
- Côté, J. & Vierimaa, M. (2014). "The developmental model of sport participation: 15 years after its first conceptualization". I *Science & Sports*, vol. 29, s. 63–69.
- Folkhälsomyndigheten (2023). *Riktlinjer och rekommendationer för fysisk aktivitet och stillasittande*. Webb sida.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/mat-fysisk-aktivitet-overvikt-och-fetma/fysisk-aktivitet-och-stillasittande/riktlinjer-och-rekommendationer-for-fysisk-aktivitet-och-stillasittande>. (Hämtad 1 december 2024.)
- Grusec, J. E. & Hastings, P. D. (Red.) (2015). *Handbook of socialization: Theory and research*. 2:a uppl. New York, NY: Guilford Press.
- Holt, N. L., Deal, C. J. & Pankow, K. (2020). "Positive youth development through sport". I G. Tenenbaum m.fl. (Red.), *Handbook of sport psychology*, s. 429–446.
- Jaf, D., Holmqvist Gattario, K., Geidne, S., Lunde, C. & Skoog, T. (2024). "Sexual revictimization by peers in school and organized activity contexts among adolescents: A 3-year longitudinal study". I *Developmental Psychology*, juli 2024.
<https://doi.org/10.1037/dev0001744>.
- Jaf, D., Wagnsson, S., Skoog, T., Glatz, T. & Özdemir, M. (2023). "The interplay between parental behaviors and adolescents' sports-related values in understanding adolescents' dropout of organized sports activities". I *Psychology of Sport and Exercise*, september 2023; 68:102448.
<https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2023.102448>.
- Jaf, D., Özdemir, M. & Bayram Özdemir, S. (2021). "The role of parents' disapproval of peers and monitoring on immigrant and native youth's participation in organized sports in Sweden: The mediating role of engagement in delinquent activities". I *The Journal of Early Adolescence*, vol. 41, nr. 3, s. 437–471.
<https://doi.org/10.1177/0272431620919159>.

- Jaf, D., Özdemir, M. & Skoog, T. (2021). "Immigrant and Swedish adolescents' involvement in organized sports activities: An expectancy-value approach". I *BMC Psychology*, vol. 9, nr. 12, s. 1–15.
<https://doi.org/10.1186/s40359-021-00522-9>.
- Kerr, M., Stattin, H., Biesecker, G. & Ferrer-Wreder, L. (2003). "Relationships with parents and peers in adolescence". I B. Weiner m.fl. (Red.), *Handbook of psychology: Vol. 6 Developmental psychology*, s. 395–419. New York, NY: Wiley.
- Latina, D., Jaf, D., Alberti, R. & Tilton-Weaver, L. (2022). "Can participation in organized sports help adolescents refrain from self-harm? An analysis of underlying mechanisms". I *Psychology of Sport and Exercise*, vol. 59, 3: 102133.
<https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2022.102133>.
- Lerner, R. M., Lerner, J. V., Lewin-Bizan, S., Bowers, E. P., Boyd, M. J., Mueller, M. K., Schmid, K. L. & Napolitano, C. M. (2011). "Positive youth development: Processes, programs, and problematics". I *Journal of Youth Development*, vol. 6, nr. 3, s. 38–62.
- Mahoney, J. L., Larson, R. W., Eccles, J. S. & Lord, H. (2005). "Organized activities as developmental contexts for children and adolescents". I J. L. Mahoney, R. W. Larson & J. S. Eccles (Red.), *Organized activities as contexts of development: Extracurricular activities, after-school and community programs*, s. 3–22. London: Psychology Press.
- Martin-Barrado, A. D. & Gomez-Baya, D. (2024). "A scoping review of the research evidence of the developmental assets model in Europe". I *Frontiers in Psychology*, 15:1407338.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1407338>.
- Munoz, L., Raffaelli, M. & Kang, H. (2023). "Goals for adolescent participation in organized youth programs: Views from adolescent–parent dyads". I *Journal of Adolescent Research*, vol. 38, nr. 2, s. 365–386.
- Mårs, T., Knight, C. J., Davis, L., Nyström, M. B. & Rouquette, O. Y. (2024). "Understanding parental secure base support across youth sport contexts in Sweden". I *Psychology of Sport and Exercise*, 73:102658.
- National Research Council (2002). *Community programs to promote youth development*. Washington, DC: National Academy Press.
<https://doi.org/doi.org/10.17226/10022>.
- Overton, W. F., Molenaar, P. & Lerner, R. M. (2015). *Handbook of child psychology and developmental science: Theory and method, vol. 1*. New York, NY: Wiley.
- Persson, A. m.fl. (2007). "Staying in or moving away from structured activities". I *Developmental Psychology*, vol. 43, nr. 1, s. 197.

Reupert, A., Straussner, S. L., Weimand, B. & Maybery, D. (2022). "It takes a village to raise a child: Understanding and expanding the concept of the 'village'". I *Frontiers in Public Health*, 10:756066.

Simpkins, S. D., Fredricks, J. & Eccles, J. S. (2015). "The role of parents in the ontogeny of achievement-related motivation and behavioral choices". I *Monographs of the Society for Research in Child Development*, vol. 80, nr. 2, s. 1–22.
<https://doi.org/10.1111/mono.12165>.

Smetana, J. G., Robinson, J. & Rote, W. M. (2015). "Socialization in adolescence". I J. E. Grusec & P. D. Hastings (Red.), *Handbook of socialization: Theory and research*. 2 uppl., s. 60–84. New York, NY: Guilford Press.

Standage, M. & Ryan, R. M. (2020). "Self-determination theory in sport and exercise". I G. Tenenbaum m.fl. (Red.), *Handbook of sport psychology*, s. 37–56.

Thompson, F., Rongen, F., Cowburn, I. & Till, K. (2024). "A longitudinal mixed methods case study investigation of the academic, athletic, psychosocial and psychological impacts of being of a sport school student athlete". I *Sports Medicine*, vol. 54, nr. 9, 2423–2451.

van Tuyckom, C. (2016). "Youth sport participation: A comparison between European member states". I K. Green & A. Smith (Red.), *Routledge handbook of youth sport*, s. 91–101.

Wagnsson, S. & Patriksson, G. (2005). "Föräldrarnas engagemang i barnens idrottsföreningar: Myt eller verklighet". I *Svensk idrottsforskning 2005*, vol. 14, nr. 2, s. 44–48.